

Keywords: people, education, modernization of education, education transformation.

Шелюк Л., кандидат педагогических наук, доцент (Украина, Ровно), gileya.org.ua@gmail.com

Человек – главное звено системной модернизации образования

В современном обществе человек является основным элементом его экономического, социального, политического и духовного развития. Такой человекоцентризм проявляется также и главным фактором успешного реформирования украинской системы образования. Ее системная трансформация предполагает формирование в образовательной среде такого человека, который способен адекватно реагировать на динамичные преобразования общества. Поэтому тот, кто учится должен получать не завершённый комплекс знаний, а возможность творчески реализовывать личностную образовательную траекторию на протяжении всей жизни. Итак, сегодня чрезвычайно важно в реалиях функционирования украинского образования обратить особое внимание на человека как главное звено модернизации отечественного образования.

Ключевые слова: человек, образование, модернизация образования, трансформация образования.

* * *

УДК 378:33

Семенюк Н.,
кандидат філософських наук, доцент
(Україна, Хмельницький), gileya.org.ua@gmail.com

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА

В інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти шляхом безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань. Актуальними є проблеми інтеграції індивідуальних та соціальних аспектів неперервної освіти і питання чинників, шляхів та умов реалізації неперервної освіти. Водночас істотною рисою сучасної економіки є не тільки здобуття і використання нових знань, але й формування креативної особистості, здатної до саморозвитку, самостійної професійної діяльності, до безперервної освіти. Цьому покликане сприяти системне розгортання безперервної освіти, у структурі якої можна виділити підсистеми основної і додаткової освіти, а також освіти формальної і неформальної.

Ключові слова: безперервна освіта, формальна освіта, неформальна освіта.

Термін “освіта протягом усього життя” виник в 1960–і роки й став використовуватися на міжнародних семінарах таких міжурядових організацій, як ЮНЕСКО і Рада Європи. Разом з цим терміном широко застосовуються й інші терміни, такі як “безперервна освіта”, “продовжена освіта”, “рекурентна освіта”, “освіта дорослих”, “освіта протягом всього життя”, “самокероване навчання”. Не зупиняючись на розкритті їх суті, відзначимо, що останнім часом в українській мові частіше за інші застосовується термін “безперервна освіта”. Надалі в своєму викладі будемо використовувати саме цей термін.

Безперервна освіта – комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя.

Слід зауважити, що в інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти, стає можливим використовувати якісно нові технології оновлення знань. І тут особливо важлива роль нових технологій: з одного боку, як катализатору, що забезпечує стрімке зростання “густини” міжособових і міжгрупових комунікацій, а з іншого – створюючих можливість зміни напрямів потоку цих комунікацій, здатних тим самим реально трансформувати соціальну структуру

суспільства. Саме ця ідея лежить в основі побудови системи безперервної, професійної освіти, що охоплює все активне життя людини. При цьому різноманіття і безперервність розглядається не тільки як перспективна тенденція, але і як умова досягнення нової якості освіти.

Зміни в системі освіти вимагають навиків безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань.

Безперервне навчання – навчання, яке має місце в перебігу всього життя індивідуума, і яке обумовлене інтенсивним оновленням знань і умінь, необхідних для успішної і ефективної професійної діяльності і, відповідно, швидкою зміною соціальних і економічних умов, що висувають нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівців [1, с. 166].

Відзначимо, що країни Європейського Союзу прийняли серйозні документи, що стосуються питань безперервної освіти.

Найважливішими з них є:

- резолюція Європейського Союзу з питання про безперервну професійну освіту від 5 липня 1989 року;
- Європейська стратегія зайнятості, прийнята в листопаді 1997 року у Люксембурзі;
- висновки саміту Європейського Союзу з питання “про освіту протягом всього життя”, що відбувся в Лісабоні в березні 2000 року.

70–90–ті роки – це період, коли ідея неперервної освіти набула світового виміру. В центрі уваги постає людина, для якої необхідно створити оптимальні умови для розвитку здібностей протягом усього життя.

Відповідно до такого трактування втрачає значення традиційний розподіл життя людини на періоди навчання, праці і професійної дезактуалізації, і на перший план виходить така проблема, як інтеграція індивідуальних і соціальних аспектів неперервної освіти. Уточнення основних понять, мети, чинників, шляхів і умов реалізації неперервної освіти – суть наступної стадії.

Відомий діяч ЮНЕСКО Р. Даве вважав, що “...неперервна освіта – це процес особистісного, соціального і професійного розвитку індивіда протягом його життя, здійснюваний з метою удосконалення якості життя як окремого індивіда, так і суспільства. Це всеосяжна й об'єднуюча ідея, що охоплює формальне, неформальне і позаформальне навчання, здійснюване з метою досягнення якнайповнішого розвитку різноманітних сторін життя на різних його щаблях. Вона пов'язана як з розвитком особистості, так і з соціальним прогресом” [2, р.34]. Р. Даве визначив перелік характерних ознак неперервної освіти:

- охоплення освітою всього життя людини;
- розуміння освітньої системи як цілісної, яка охоплює всі види навчання, починаючи з дошкільного;
- залучення в систему освіти, крім навчальних закладів і центрів допідготовки, формальних, неформальних і позаінституційних форм освіти [3, с. 5].

Найбільш значним документом, що визначає стратегію Європейського Союзу в області безперервної освіти, є Меморандум про безперервну освіту Комісії Європейського Союзу від 30 жовтня 2000 року, в якому було визначено шість ключових напрямів розвитку безперервної освіти [1, с. 166–167].

1. Нові базові знання і навички для всіх.

Мета – гарантувати загальний безперервний доступ до освіти з метою отримання і вдосконалення умінь і навиків, необхідних для “життя” в інформаційному суспільстві.

2. Збільшення інвестицій в розвиток людських ресурсів.

Мета – значно збільшити інвестиції в розвиток людських ресурсів, щоб підняти пріоритет найважливішого надбання Європи – її людей.

3. Інноваційні методи навчання і вивчення.

Мета – розробити нові технології навчання для системи безперервної освіти.

4. Нова система оцінки отриманої освіти.

Мета – корінним чином змінити підходи до розуміння і визнання навчальної діяльності і її результатів, особливо у сфері неформальної і неявної освіти.

5. Розвиток наставництва і консультування.

Мета – протягом всього життя забезпечити кожному індивідууму вільний доступ до освітньої інформації і до необхідних консультацій і рекомендацій.

6. Наближення освіти до місця проживання.

Проблема безперервної (неперервної, постійної) освіти й сьогодні займає визначне місце серед прогресивних ідей людства (хоча має по собі давню історію).

Безперервність у наш час є історичною необхідністю, від повноти усвідомлення і ступеня реалізації якої багато в чому залежить подальший прогрес нашого суспільства.

Побудована на принципі неперервності освіта найповніше відповідає природі високорозвиненої соціально-економічної формації, якою є “інформаційне суспільство” або “суспільство знань”. Саме тому істотною рисою нової економіки є здобуття і використання нових знань. Як свідчить світова практика, інвестиції в людський капітал в економічно розвинених країнах забезпечує до 75% приросту національного багатства [4, с. 29].

Зараз як ніколи раніше, перед освітою постало завдання формування (виховання) креативної особистості, здатної до саморозвитку, самостійної професійної діяльності, до безперервної освіти, тобто спроможної повноцінно реалізувати себе на всіх етапах свого життя [5, с. 172].

Система освіти, яка склалася та переважно функціонує сьогодні поглиблює і соціальні протиріччя, адже зазначені Є. М. Малітніковим проблеми та ігнорування досвіду вітчизняної та світової історії і культури ускладнюють вибір життєвої позиції для багатьох членів суспільства.

Відбулося відставання освіти від нових реалій життя, девальвація його суспільної значущості. Потреба в постійному оновленні знань, підтримці на достатньому рівні готовності та спроможності виконувати соціальні та професійні функції, які постійно ускладнюються, обумовили появу різних видів освіти неформальної, продовженої, паралельної, ініціативних форм, самоосвіти, які покликані визначеною мірою компенсувати недоліки сьогоденної системи освіти.

Тобто об’єктивно склалися передумови переходу від “кінцевої” професійної освіти до безперервної освіти “впродовж усього життя”.

Розкриємо сутність самого поняття безперервної освіти, або “навчання впродовж життя”. Для цього зве-

рнемося безпосередньо до розвідки А. В. Добридень, де вона вказує на шість аспектів цього поняття, зокрема:

1. На відкритий доступ, “з коліски до останнього подиху”: незалежно від статі, соціального статусу, попередніх успіхів у навчанні, раси і релігії.

2. Для всіх громадян: всім приватним особам, їхнім сім’ям, місцевим співтовариствам, профспілкам, роботодавцям, регіональній владі відводиться активна роль, не має бути пасивних дійових осіб.

3. Економічна й соціальна орієнтація: освічені люди є хорошими громадянами і хорошими працівниками.

4. Центральне місце того, хто навчається, в процесі навчання: викладач стає наставником і помічником у навчанні.

5. Опора на прозорі стандарти освіти й навчання, зрозумілі для всіх зацікавлених сторін, особливо для тих, хто навчається.

6. Навчання впродовж життя відкриває нові можливості для людини впродовж її життя [6, с. 90,174].

Більшість передових країн світу сьогодні реформують власні освітні системи, спираючись на засади концепції навчання впродовж усього життя, що охоплює такі елементи [7, с. 447–448]:

– можливість кожної людини вчитися протягом усього життя;

– доступність для тих, хто навчається, максимально широкого спектра професійних умінь і навичок;

– формальна система освіти і підготовки разом з неформальною діяльністю, яка організовується навколо цієї системи, мають бути нероздільними частинами. Вони обидві стають предметом уваги і спільної підтримки з боку держави і приватного сектора [3, с. 8].

Безперервна освіта покликана реалізовувати наступні завдання:

1) Охоплення освітою всього життя людини.

2) Розуміння освітньої системи як цілісної, яка включає у себе всі види навчання, починаючи з дошкільного.

3) Включення в систему освіти крім учбових закладів і центрів допідготовки формальних, неформальних і позаінституційних форм освіти [8, с. 151]. Новим завданням вищої освіти є безперервне навчання, яке зосереджено на отриманні основних навичок, які дають можливість працевлаштування в майбутньому. Таке навчання дає індивідууму навички для безперервної адаптації.

Так, у неперервній освіті педагог спрямовує до джерел знань, на відміну від традиційної освіти, де він сам є джерелом знань. У системі неперервної освіти студенти вчаться на власному досвіді, а не отримують знання від педагога, як у традиційній освіті. Суттєво відрізняється оцінювання у традиційній та неперервній освіті. Так, у традиційній освіті оцінювання має на меті визначення рівня навчальних досягнень, а у неперервній освіті за результатами оцінювання формується стратегія подальшого навчання. Також на відміну від традиційної освіти у системі неперервної освіти педагоги також навчаються протягом всього життя [9].

У структурі безперервної освіти можна виділити дві підсистеми: основна і додаткова освіта. У свою чергу, основна і додаткова освіта може бути загальною і професійною. Отже, чотири підсистеми освіти – основна загальна, основна професійна, додаткова загальна, до-

даткова професійна – є її визначальними структурами [10]. Водночас взаємини між елементами підсистеми основної освіти будуються за принципом ієрархії, кожна наступна ланка дає освіту більш високого рівня. У підсистемі додаткової освіти ланки самостійні і незалежні, існують паралельно одна одній. Додаткова освіта не є освітою більш високого рівня у порівнянні з основною. У кожній з підсистем є основні і додаткові, основні і паралельні, державні і недержавні навчальні заклади і підвищення кваліфікації, заклади культури, спорту, туризму тощо [7, с. 342–343].

Освіту можна також умовно розподілити на формальну і неформальну. Формальна освіта передбачає наявність спеціальних установ, шкіл для здійснення процесу навчання, а також підпорядкування його певним офіційним приписам, які втілюють культурні стандарти, політичні настанови відповідного суспільства.

Під неформальною освітою розуміють стихійне, несистематизоване засвоєння індивідуальних знань і навичок у процесі спілкування із соціальним оточенням – друзями, знайомими, колегами – у процесі самовдосконалення, індивідуального залучення до культурних цінностей, засвоєння інформації з книжок, періодичних видань, радіо, телебачення тощо. Неформальна освіта відіграє неабияку роль у соціалізації особистості, але вона є допоміжною стосовно формальної освіти. Соціологія вивчає насамперед формальну освіту [11, с. 254].

Терміни “формальна”, “неформальна” та “інформальна” освіта з’явилися з метою більш глибокого розуміння занадто широкого поняття “пізнавальний процес”.

Неформальний та формальний навчально-пізнавальні процеси є поняттями форми – “неформальний” – читаємо “неформалізований”, “формальний” – “формалізований”. “Формалізація” означає “узагальнення”, реалізується через систематизацію та стандартизацію. Узагальнення розширює сферу дії для всіх учасників і регулює структури і процеси. Навчальний та пізнавальний процеси (НПП) можуть бути формалізовані, хоча лише в певній мірі і не у всіх їхніх характеристиках. НПП нерозривно зв’язані та відбуваються паралельно і одночасно. Поліос неформальності дорівнює індивідуалізації, поліос формальності – узагальненню [12, с. 126].

Неформальна освіта – освіта, що необов’язково має організований та систематичний характер, може здійснюватися поза межами організованих освітніх закладів. До сфери неформальної освіти належать індивідуальні заняття під керівництвом тренерів чи репетиторів, тренінги та короткотермінові курси, що переслідують практичні короткострокові цілі. Неформальна освіта не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень щодо учасників, нерідко не обмежується часовими рамками. Заклади чи організації, що займаються неформальною освітою, зазвичай, не присуджують кваліфікацій і не провадять формального оцінювання навчальних досягнень учасників. У цьому секторі найчастіше застосовують інноваційні підходи, апробують новаторські методики та технології навчання.

Неформальну освіту розуміють, по-перше, як будь-яку навчальну діяльність у робочий чи позаробочий час у колі фахівців, друзів, родини, що не є структурованою, організованою чи спланованою; по-друге, як на-

вчальний процес, що відповідає структурі цієї діяльності, набуває організованої форми, не належить до державних програм обов’язкової освіти та визначається цілеспрямованістю [13, с. 63].

Зазначена форма освіти не завжди передбачає видачу сертифікатів, посвідчень, що засвідчують рівень одержаної кваліфікації після її завершення. За визначенням Лівінгстона, неформальна освіта – навчальна діяльність, що зумовлена освітніми потребами, прагненнями молоді до оволодіння необхідними знаннями чи вміннями, відбувається за межами програм освітніх закладів. Іншими словами, неформальна освіта охоплює усе навчання поза програмами формальних чи неформальних освітніх закладів і програм [14, с. 15–23].

Зважаючи на розвиток потреби молоді у навчанні впродовж усього життя, актуальними й визнаними стають знання, уміння й навички, здобуті у системі неформальної освіти, що виводить навчання за чіткі межі інституційного простору, розширює можливості здобуття освіти у будь-який час (незалежно від віку). Така освіта передбачає як більш різноманітні форми, так і нефіксовані тимчасові межі її здобуття.

Неформальна освіта є важливим елементом у процесі створення демократичного суспільства, вихованні громадянина. Її значення для демократизації пояснюють також тим, що її гнучкість, особливості організації дають змогу вирішувати навчальним закладам різноманітні освітні завдання, проблеми професійної підготовки й виховання молодих людей [15, с. 18–19].

Розширення застосування неформальної освіти може бути корисним:

а) для суспільства в цілому (сприяння демократизації, розвитку громадянського суспільства, громадської активності та лідерства; вирішення проблеми дозвілля молоді та осіб похилого віку);

б) для формальної освіти (можливість гнучко та швидко реагувати на потреби ринку праці та послуг, задовольняючи вимоги учнів, робітників та роботодавців і доповнюючи освітні пропозиції; зростання мотивації учасників навчально-виховного процесу, їх особистісної зацікавленості);

в) для учасників (можливість самовдосконалення та виховання самооцінки; розвиток громадянських навичок; виховання почуття причетності, солідарності; оптимальне поєднання свободи і відповідальності; можливість самостійного вибору часу, місця, тривалості навчання).

Загальноосвітня тенденція сьогодення – рух до зближення та взаємодоповнення формальної та неформальної освіти замість конкуренції між ними. Неформальна освіта може бути полігоном для випробування методик та інструментів, котрі згодом може взяти на озброєння формалізована освіта [16, с. 3].

Неформальна освіта відбувається у будь-якому середовищі (навчальному закладі, сім’ї, церкві, товаристві тощо); в будь-якому віці (від народження до смерті), що ще раз підтверджує факт існування неформальної освіти як частини неперервного навчання; в індивідуальній чи груповій формі. Джерелом неформальної освіти можуть бути книжки, газети, телебачення, Інтернет, музеї, школи, інститути, досвід друзів, родичів, власний досвід. Усвідомлення неформальної освіти відбувається відразу або згодом. Цей вид освіти може бути додатко-

вим чи трансформативним. Додаткова освіта стосується додавання знань, удосконалення умінь і розвитку цінностей, що збільшують і поглиблюють наявні знання. Іншими словами, ми працюємо в тій же парадигмі.

Трансформативна освіта стосується навчального досвіду, що приводить нас до змін наявних знань. Неформальна освіта може як доповнювати й укріплювати формальну освіту, так і суперечити їй, водночас залишаючись важливим елементом, що потребує необхідної уваги, вивчення, впровадження та використання у сучасному світі для забезпечення гідного освітнього рівня громадян України [15, с. 21].

Список використаних джерел

1. Кудрявцева С. П., Колос В. В. Міжнародна інформація: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. П. Кудрявцева, В. В. Колос. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2005. – 400 с.
2. Dave R.H. Foundation of Lifelong Education: Some Methodological Aspects // Foundation of Lifelong Education. – Hamburg, 1976. – P.34.
3. Гулай О. Неперервна освіта – умова формування висококваліфікованого фахівця / О. Гулай // Вісник Львів. ун-ту. – 2010. – Вип.26. – С.3–10.
4. Вовканич С. Демографічний чинник у системі розбудови інноваційного суспільства: загальноукраїнський та регіональний виміри / С. Вовканич, С. Чапок // Регіональна економіка. – 2004. – № 1. – С.24–34.
5. Давидов П. Г. Безперервна освіта – вимога часу чи нова філософія освітньої діяльності / П. Г. Давидов // Вісник ДонНУЕТ. – 2010. – № 2 (46). – С.170–176.
6. Добридень А. В. Навчання впродовж життя в контексті болонського процесу / А. В. Добридень // Вища освіта України. – Дод. 3, Т.1 (8): темат. вип. “Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – С.90–97.
7. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
8. Сігаєва Л. Неперервна освіта для ціложиттєвого розвитку особистості людини: історико-педагогічний аспект / Л. Сігаєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2008. – № 1. – С.146–158.
9. Лотюк Ю. Г. Неперервна освіта для позитивного вдосконалення людини у світлі ідей сталого розвитку / Ю. Г. Лотюк // Нова педагогічна думка. – 2011. – № 1. – С.14–17.
10. Пионова Р. С. Педагогіка вищої школи. – Мн.: Университетское, 2002. – 256 с.
11. Дворецька Г. В. Соціологія праці: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2005. – 203 с.
12. Закревська С. Особливості навчально-пізнавального процесу в формальній і неформальній освіті / С. Закревська // Гуманізація навчально-виховного процесу [Текст]: зб. наук. пр. / Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ: СДПУ, 1999. – Вип.55, ч.1 / [редкол.: І. В. Сипченко (відп. ред.) та ін.]. – 2011. – С.125–137.
13. Colley H. Informality and formality in learning / H. Colley, P. Hodkins, J. Malcom: A report for the Learning and Skills Research Centre. – Leeds, UK: University of Leeds, 2003. – 93 p.
14. Livingstone, D.W., D. Hart and S. Stowe. (2001). Adult Informal Learning and Training in Canada: Findings of the 1998 NALL National Survey and 2000 Followup Survey. – Toronto: Cnetre for the Study of Education and Work.
15. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді / Ю. Деркач // Вісник Львів. ун-ту. – 2008. – Вип.23. – С.17–22.
16. Овчаренко С. Г. Неформальна освіта – необхідний елемент сучасної освітньої системи [Електронний ресурс] / С. Г. Овчаренко. – Режим доступу: <http://www.dialog.lviv.ua/files/champions-final-conference.pdf>.

References

1. Kudrjavceva S.P., Kolos V.V. Mizhnarodna informacija: Navchal'nyj posibnyk dlja studentiv vyshhyh navchal'nyh zakladiv

/ S.P. Kudrjavceva, V.V. Kolos. – K.: Vydavnychyj Dim “Slovo”, 2005. – 400 s.

2. Dave R.H. Foundation of Lifelong Education: Some Methodological Aspects // Foundation of Lifelong Education. – Hamburg, 1976. – P.34.
3. Gulaj O. Neperervna osvita – umova formuvannja vysokokvalifikovanogo fahivcja / O.Gulaj // Visnyk L'viv. un-tu. – 2010. – Vyp.26. – S.3–10.
4. Vovkanych S. Demografichnyj chynnyk u systemi rozbudovy innovacijnoho suspil'stva: zagal'noukrai'ns'kyja ta regional'nyj vymiry / S.Vovkanych, S.Capok // Regional'na ekonomika. – 2004. – № 1. – S.24–34.
5. Davydov P.G. Bezperervna osvita – vymoga chasu chy nova filosofija osvitn'oi' dijal'nosti / P.G. Davydov // Visnyk DonNUET. – 2010. – № 2 (46). – S.170–176.
6. Dobryden' A.V. Navchannja vprodovzh zhyttja v konteksti bolons'kogo procesu / A.V. Dobryden' // Vyshha osvita Ukrai'ny. – Dod. 3, T.1 (8): temat. vyp. “Vyshha osvita Ukrai'ny v konteksti integracii do jevropejs'kogo osvitn'ogo prostoru”. – S.90–97.
7. Kurljand Z.N. Pedagogika vyshhoj shkoly: Navch. posib. / Z.N. Kurljand. – K.: Znannja, 2007. – 495 s.
8. Sigajeva L. Neperervna osvita dlja cilozhyttjevoho rozvytku osobystosti ljudyiny: istoryko-pedagogichnyj aspekt / L.Sigajeva // Neperervna profesijna osvita: teorija i praktyka. – 2008. – № 1. – S.146–158.
9. Lotjuk Ju.G. Neperervna osvita dlja pozhyttjevoho vdoskonalennja ljudyiny u svitli idej stalogo rozvytku / Ju.G. Lotjuk // Nova pedagogichna dumka. – 2011. – № 1. – S.14–17.
10. Pionova R.S. Pedagogika vysshej shkoly. – Mn.: Universitetskoe, 2002. – 256 s.
11. Dvorec'ka G.V. Sociologija praci: Navch.-metod. posib. dlja samost. vuvch. dysc. – K.: KNEU, 2005. – 203 s.
12. Zakrevs'ka S. Osoblyvosti navchal'no-piznaval'nogo procesu v formal'nij i neformal'nij osviti / S.Zakrevs'ka // Gumanizacija navchal'no-vyhovnoho procesu [Tekst]: zb. nauk. pr. / Slov'jan. derzh. ped. un-t. – Slov'jans'k: SDPU, 1999. – Vyp.55, ch.1 / [redkol.: I.V. Sypchenko (vidp. red.) ta in.]. – 2011. – S.125–137.
13. Colley H. Informality and formality in learning / H.Colley, P.Hodkins, J.Malcom: A report for the Learning and Skills Research Centre. – Leeds, UK: University of Leeds, 2003. – 93 p.
14. Livingstone, D.W., D. Hart and S. Stowe. (2001). Adult Informal Learning and Training in Canada: Findings of the 1998 NALL National Survey and 2000 Followup Survey. – Toronto: Cnetre for the Study of Education and Work.
15. Derkach Ju. Neformal'na osvita jak umova neperervnoho navchannja molodi / Ju.Derkach // Visnyk L'viv. un-tu. – 2008. – Vyp.23. – S.17–22.
16. Ovcharenko S.G. Neformal'na osvita – neobhidnyj element suchasnoi' osvitn'oi' systemy [Elektronnyj resurs] / S.G. Ovcharenko. – Rezhym dostupu: <http://www.dialog.lviv.ua/files/champions-final-conference.pdf>.

Semeniuk N., Ph.D., associate professor (Ukraine, Khmelnytsky), gileya.org.ua@gmail.com

Continuing education as a system

In the information society formed a complex of factors that determine the need for continuous updating of received education through continuous learning, cognition, collective forms of learning and knowledge transfer. Relevant integration issues of personal and social aspects of continuing education and the question of factors of ways and conditions for continuing education. Simultaneously, an essential feature of modern economy is not only the receipt and use of new knowledge, but also the formation of the creative person, capable of self-development, self-employed activities, continuing education. This system is intended to facilitate the deployment of continuous education, the structure of which can be isolated subsystem the primary and secondary education as well as formal and informal education.

Keywords: continuing education, formal education, informal education.

Семенюк Н., кандидат философских наук, доцент (Украина, Хмельницкий), gileya.org.ua@gmail.com

Неперервне образование как система

В информационном обществе формируется комплекс факторов, которые обуславливают необходимость постоянного обновления полученного образования путем непрерывного обучения, познавательной деятельности, коллективных форм обучения и передачи знаний. Актуальны проблемы интеграции личных и социальных аспектов непрерывного образования и вопрос факторов, путей и условий реализации непрерывного образования. Одновременно существенной чертой современной экономики является не только получение и исполь-

зование новых знаний, но и формирование креативной личности, способной к саморазвитию, самостоятельной профессиональной деятельности, к непрерывному образованию. Этому призвано способствовать системное развертывание непрерывного образования, в структуре которого можно выделить подсистемы основного и дополнительного образования, а также образования формального и неформального.

Ключевые слова: непрерывное образование, формальное образование, неформальное образование.